

Hur upptäcktes Troja?

Iliaden är bara en myt, försäkrade historikerna — men Heinrich Schliemann satte spaden i jorden och hittade Troja. En klassisk, romantisk historia om den lille mannen mot det vetenskapliga etablissemanget.

I *Myth, Scandal and History: The Heinrich Schliemann Controversy and a first edition of the Mycaenean Diary* gör William Calder och David Traill (Wayne University Press) en kritisk granskning av myten Schliemann.

Flera av de föremål som han påstod sig ha grävt fram är troligen köpta. Och stora skattfynd som Schliemann senare påstod att han upptäckt på en enda plats vid ett särskilt tillfälle var i själva verket hopsamlade under flera år senare, hävdar författarna.

Bevisen finns i brev och dagböcker av Schliemanns och hans samtida. I flera fall motsäger dessa Schliemanns publicerade rapporter.

-JS

En mässa för mångfalden

Björn Kurtén, professor i paleontologi i Helsingfors, tillhör det lilla fåtal som är lika goda forskare som skribenter (de är inte många inom vårt språkområde).

Mest känd är han kanske för romanerna "Den svarta tigern" och "Mammutens rådgivare", som utspelas vid stränderna till det hav som idag heter Östersjön, men för 30.000 år sedan, bland istidens människor. Böckerna är solitt grundade på fakta (till skillnad från amerikanskan Jean M Auels storsäljare om "grottbjörnens folk"), men är ändå både spännande och fantasieggande.

Förutom de bägge romanerna har Kurtén också skrivit ett flertal utmärkta populärvetenskapliga böcker. Den senaste är essäsamlingen *De skuldlösa mördarna* (Alba 1987).

Kurtén är alltså finlandssvensk; och det är alltid roligt att läsa finlandssvenska, som i små, intressanta detaljer skiljer sig från rikssvenska - ett annorlunda använt verb här, ett överraskande adjektiv där.

Sådana där små skillnader ger läsaren en känsla av språkets mångfald och rikedom; alla dessa möjligheter som finns men som man normalt inte reflekterar över.

Och just detta - variationens, diversitetens betydelse - är faktiskt också ett av Kurténs huvudteman. Inte språkligt - men biologiskt.

Björn Kurtén vill få oss att se på världen ur biologisk synvinkel.

Biologins stora bidrag till det vetenskapliga tänkandet och till samhällsdebatten är nämligen just insikten om variationens betydelse. Varje proton är utbytbar, men varje bakterie är unik. Ingen levande varelse är den andra helt lik.

Den biologiska världsbilden är alltså något helt annat än den fysikaliska, skriver Kurtén; i själva verket är den fysikaliska världsbilden bara ett litet hörn av den naturvetenskapliga. Och eftersom vi själva är levande varelser har biologin sin givna plats i centrum av den skala som leder från humaniora på ena flanken till fysik på den andra.

Såväl vetenskapsteori som kultur- och samhällsdebatt domineras i alltför hög grad av fysik, astronomi, menar han. Och det är lätt att ge honom rätt. Tänk på hur exploaterad kvantfysiken blivit av allsköns debattörer den senaste tiden.

De här tankarna utvecklar Kurtén i ett par längre, resonerande essäer om Darwin och evolutionen, om vetenskap och pseudo-vetenskap, om biologisk vetenskapsteori.

I andra essäer berättar han om paleontologiska märkvärdigheter och upptäckter - som den argentinska jättefågeln med över sju meters vingspann, utdöd sedan 10 mil-